Nuffield Family Justice Observatory

Ffocws yr adroddiad
Tystiolaeth empirig newydd ynglŷn â babanod newydd-anedig a phlant bach yn y system cyfiawnder troseddol yng Nghymru

Awdurons
Dr Bachar Alrouh
Yr Athro Karen Broadhurst
Dr Linda Cusworth
Dr Lucy Griffiths
Rhodri D. Johnson
Ashley Akbari
Yr Athro David Ford

Mewn gofal o'u geni: babanod newydd-anedig a phlant bach mewn achosion gofal yng Nghymru

Adroddiad cryno

Ynglŷn â'r adroddiad hwn

Dyma'r cyntaf mewn cyfres o adroddiadau ar gyfer Cymru ynglŷn â babanod newydd-anedig a phlant bach iau na 12 mis oed. Mae'n dilyn cyhoeddi *Mewn gofal o'u geni: babanod newydd-anedig a phlant bach mewn achosion gofal yn Lloegr,* a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2018.

Mae'r prif adroddiad, a fersiwn Saesneg, ar gael o www.nuffieldfjo.org

Mae'r data Cafcass Cymru a ddefnyddiwyd yn yr astudiaeth hon ar gael ym Manc Data SAIL ym Mhrifysgol Abertawe. Mae'n rhaid i bob cynnig i ddefnyddio data SAIL gael ei adolygu a'i gymeradwyo gan y Panel Adolygu Llywodraethu Gwybodaeth (IGRP). Pan roddir mynediad, fe'i ceir trwy hafan ddiogel sy'n diogelu preifatrwydd a system mynediad o bell, y cyfeirir ati fel Porth SAIL. Dylai unrhyw un sy'n dymuno cyrchu data ddilyn canllawiau'r broses ymgeisio sydd ar gael yn: https://saildatabank.com/application-process/?lang=cy

Awduron

- Dr Bachar Alrouh, Prifysgol Caerhirfryn
- Yr Athro Karen Broadhurst, Cyd-gyfarwyddwr partneriaeth ddata Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield a Phrif Gynghorydd Academaidd i Fwrdd Llywodraethu Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield
- Dr Linda Cusworth, Prifysgol Caerhirfryn
- Dr Lucy Griffiths, Prifysgol Abertawe
- Rhodri D. Johnson, Prifysgol Abertawe
- Ashley Akbari, Prifysgol Abertawe
- Yr Athro David Ford, Cyd-gyfarwyddwr partneriaeth ddata Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield

Ynglŷn ag Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield

Mae Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yn cefnogi canlyniadau gwell i blant yn y system cyfiawnder teuluol yng Nghymru a Lloegr trwy wella'r defnydd o ddata a thystiolaeth ymchwil wrth wneud penderfyniadau. Rydym yn gwneud hyn trwy:

- Gynorthwyo i ddadansoddi data cenedlaethol a chysylltu data o wahanol ffynonellau er mwyn deall profiad plant a theuluoedd yn y system cyfiawnder teuluol yn well.
- Ymchwilio i'r materion sy'n wynebu plant a theuluoedd a chydweithredu ag eraill i newid arferion.
- Galluogi'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau i gael mynediad at y dystiolaeth ymchwil a'r data diweddaraf.

Yr hyn sy'n ganolog i weithrediad Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yw partneriaeth ddata â'r Ganolfan Ymchwil Cyfiawnder Plant a Theuluoedd ym Mhrifysgol Caerhirfryn, y grŵp Gwyddor Data Poblogaeth ym Mhrifysgol Abertawe a Banc Data SAIL.

Sefydlwyd Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield gan Sefydliad Nuffield, sef ymddiriedolaeth elusennol annibynnol sy'n ceisio cynghori ar les cymdeithasol. Mae'r Sefydliad yn ariannu ymchwil sy'n llywio polisi cymdeithasol, a hynny'n bennaf ym meysydd Addysg, Lles, a Chyfiawnder. Mae hefyd yn ariannu rhaglenni myfyrwyr er mwyn i bobl ifanc ddatblygu sgiliau a hyder mewn dulliau meintiol a gwyddonol. Sefydliad Nuffield yw sylfaenydd a chyd-ariannwr Sefydliad Ada Lovelace a Chyngor Biofoeseg Nuffield.

Mae Sefydliad Nuffield wedi ariannu'r prosiect hwn, ond safbwyntiau'r awduron yw'r rhai a fynegir ac nid, o reidrwydd, y Sefydliad.

Hawlfraint © Sefydliad Nuffield 2019

28 Bedford Square, Llundain WC1B 3JS
Ff: 020 7631 0566
Elusen gofrestredig 206601

nuffieldfjo.org.uk | @NuffieldFJO nuffieldfoundation.org | @NuffieldFound

Cynnwys

Rhagair ... 3
1. Cefndir ... 4
2. Amcanion yr astudiaeth ... 5
3. Dulliau ... 6
4. Y prif ganfyddiadau ... 7
5. Trafodaeth ... 11
6. Casgliadau ... 13
7. Cydnabyddiaethau ... 14

Centre for Child & Family Justice Research

Swansea University Prifysgol Abertawe
Medical School Ysgol Feddygaeth

SAIL DATABANK

Lancaster University

Population Data Science at Swansea University

Rhagair

Efallai mai rhoi baban newydd-anedig mewn gofal yw'r penderfyniad mwyaf anodd, a llym, y gall gweithwyr proffesiynol ei wneud i ymyrryd mewn bywyd teuluol. Mae'n iawn i ni fonitro'n ofalus pryd a sut mae penderfyniadau o'r fath yn cael eu gwneud.

Ond mae'r system cyfiawnder teuluol wedi bod yn gweithredu yn y tywyllwch am gyfnod rhy hir, gyda darlun anghyflawn o natur a chanlyniadau'r penderfyniadau a wneir am blant a'u teuluoedd yn y llys teulu.

Dyna pam y sefydlwyd Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield; i sicrhau bod data a thystiolaeth ymchwil yn llywio'r penderfyniadau a wneir am blant yn y system cyfiawnder teuluol.

Mae'r astudiaeth hon yn rhoi'r darlun cyntaf erioed o'r graddau y mae babanod newydd-anedig a phlant bach yn destun achosion gofal yng Nghymru, a sut mae hyn wedi newid dros amser. Mae'n ategu adroddiad a gyhoeddwyd gan Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield y llynedd a oedd yn edrych ar y tueddiadau hyn yn Lloegr.

Mae *Mewn Gofal o'u Geni Cymru* yn rhoi gwybodaeth a fydd o ddiddordeb mawr i lunwyr polisi ac ymarferwyr ar draws y systemau gofal cymdeithasol a chyfiawnder teuluol yng Nghymru. Mae'n cynnig man cychwyn ar gyfer trafodaethau ynglŷn â sut i sicrhau bod mwy o fabanod yn gallu derbyn gofal gan eu rhieni yn ddiogel, a bod unrhyw ymyrraeth gan y system cyfiawnder teuluol a gofal cymdeithasol wedi'i chynllunio i osgoi niwed posibl.

O'u hystyried gyda'i gilydd, mae'r adroddiadau ar gyfer Cymru a Lloegr yn caniatáu ar gyfer cymharu'n rhanbarthol ac yn genedlaethol. At ei gilydd, mae'r gyfran uchel o achosion babanod a gychwynnir yn agos at eni yn debyg yng Nghymru a Lloegr, ond mae'r gyfradd fynychder yn uwch yng Nghymru. Ac mae'n syndod, efallai, bod patrwm y defnydd o orchmynion cyfreithiol yn wahanol iawn yng Nghymru a Lloegr.

Cynhyrchwyd *Mewn Gofal o'u Geni Cymru* trwy bartneriaeth ddata Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield â banc data SAIL ym Mhrifysgol Abertawe a'r Ganolfan Ymchwil Cyfiawnder Plant a Theuluoedd ym Mhrifysgol Caerhirfryn. Rwy'n ddiolchgar i'r tîm am gynhyrchu adroddiad mor bwysig ac edrychaf ymlaen at barhau â'n gwaith i ffurfio darlun mwy cyflawn o'r rhesymau pam mae plant yn dod i'r system cyfiawnder teuluol, eu profiad ohoni, a'u canlyniadau.

Lisa Harker
Cyfarwyddwr, Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield

1. Cefndir

Mae babanod newydd-anedig yn gwbl ddibynnol ar eu gofalwyr am eu diogelwch a'u lles. Mewn achosion lle yr amlygir bod plentyn bach mewn perygl o ddioddef niwed sylweddol gan un rhiant neu'r ddau riant, gallai penderfyniad gael ei wneud i gychwyn achos gofal ar yr adeg geni o dan Ddeddf Plant 1989. Mae'r Ddeddf yn darparu fframwaith sy'n galluogi llys teulu i wneud gorchymyn llys sy'n awdurdodi gwahanu plentyn bach oddi wrth ei rieni. Mae gwahanu plentyn bach oddi wrth ei fam ar adeg ei eni neu'n agos at adeg ei eni yn cyflwyno heriau penodol i weithwyr proffesiynol ac mae'n peri gofid mawr i famau biolegol, tadau biolegol a rhwydweithiau teulu ehangach.

Er y bydd ymarferwyr rheng flaen yng Nghymru yn gyfarwydd â sefyllfaoedd lle mae plant bach yn destun achos llys, nid yw ystadegau cenedlaethol yn gwahaniaethu rhwng plant bach ymhellach yn ôl oedran. Diben yr adroddiad hwn yw sefydlu'r patrwm ymarfer presennol, ysgogi trafodaethau â rhanddeiliaid a chefnogi arfer gorau o ran y plant ieuengaf oll yn y system cyfiawnder teuluol. Mae goblygiadau hefyd i gynadleddau atgyfeirio, asesu ac amddiffyn plant cyn-geni, lle mae pryderon am berygl niwed yn y dyfodol i blentyn sydd heb ei eni.

2. Amcanion yr astudiaeth

Mae’r adroddiad hwn wedi’i seilio ar y dadansoddiad annibynnol cyntaf o ddata lefel poblogaeth a gasglwyd fel mater o drefn gan y Gwasanaeth Cynghori a Chynorthwyo Llys i Blant a Theuluoedd yng Nghymru (Cafcass Cymru) rhwng 2011 a 2018. Trwy ganolbwyntio’n benodol ar achosion babanod newydd-anedig a fu’n destun achos gofal a.31 o fewn eu pythefnos cyntaf o fywyd yng Nghymru, a chymharu â’r boblogaeth ehangach o blant bach iau na blwydd oed, amcanion yr astudiaeth oedd:

- meintioli swm a chyfran yr achosion babanod newydd-anedig a’r cyfraddau mynychder dros amser
- disgrifio’r amrywiad mewn cyfraddau mynychder babanod newydd-anedig rhwng ardaloedd Barnwr Teulu Dynodedig (DFJ) ac awdurdodau lleol dros amser
- amlygu nifer yr achosion babanod newydd-anedig lle’r oedd brawd neu chwaer hŷn wedi bod yn destun achos gofal yn flaenorol (‘plant bach dilynol’)
- amlygu cyfran y babanod newydd-anedig a fu’n destun gwrandawiadau Gorchymyn Gofal Interim (ICO) brys neu wrandawiadau rheoli achos ansafonol (CMH)
- meintioli hyd achosion gofal dros amser
- disgrifio’r patrwm gorchmynion cyfreithiol a wnaed a thueddiadau dros amser

Mae’r adroddiad cryno hwn yn rhoi trosolwg byr, hygyrch o’r prif ganfyddiadau. Anogir darllenwyr i gyfeirio at y prif adroddiad ar gyfer y fethodoleg, y tablau data, y canfyddiadau llawn a thrafodaeth. Yn ogystal, os oes gan ddarllenwyr ddiddordeb mewn cymariaethau rhwng Cymru a Lloegr o ran babanod newydd-anedig, dylent ddarllen *Mewn Gofal o’u Geni: Babanod newydd-anedig mewn achosion gofal yn Lloegr / Born into care: Newborns in care proceedings in England* (Broadhurst et al., *2018)*.

Mae’r holl adroddiadau ar gael gan Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield: www.nuffieldfjo.org.uk

3. Dulliau

Defnyddiodd yr astudiaeth ddata lefel poblogaeth a gasglwyd gan Cafcass Cymru i ddarparu’r amcangyfrif cenedlaethol cyntaf o fabanod newydd-anedig mewn achosion gofal yn y system cyfiawnder teuluol yng Nghymru. Yn dilyn cymeradwyaeth gan Banel Adolygu Llywodraethu Annibynnol, cyrchwyd y data trwy’r Banc Data Cyswllt Diogel Gwybodaeth Ddienw (SAIL) ym Mhrifysgol Abertawe, sy’n cynnwys cyfoeth o ddata iechyd a gweinyddol dienw am boblogaeth Cymru.

Gan fod yr astudiaeth hon yn un ddisgrifiadol gyntaf, roedd y dadansoddiad meintiol yn cynnwys cyfrifo niferoedd, amlder a chyfraddau mynychder. Mae cyfradd mynychder yn mesur pa mor aml y mae digwyddiad yn codi yn y boblogaeth gyffredinol. Mae cyfraddau mynychder yn rhoi syniad mwy eglur o ba mor debygol yw baban newydd-anedig neu blentyn bach o fod yn destun achos gofal na niferoedd neu amlder, oherwydd bod maint y boblogaeth sylfaenol yn cael ei ystyried yn y dadansoddiad.

Ar gyfer yr astudiaeth hon, diffinnir plentyn bach fel plentyn iau na blwydd oed, a baban newydd-anedig fel plentyn bach iau na phythefnos oed. Defnyddiwyd amcangyfrifon poblogaeth a gynhyrchwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (ONS) i gyfrifo cyfraddau mynychder. Defnyddiwyd data genedigaethau byw blynyddol yr ONS i gyfrifo cyfraddau mynychder ar gyfer babanod newydd-anedig. Defnyddiwyd amcangyfrifon poblogaeth plant canol blwyddyn yr ONS i gyfrifo cyfraddau mynychder ar gyfer yr holl blant.

Defnyddiwyd graffiau twndis i ddadansoddi a chyflwyno amrywiadau o ran ardaloedd llys ac awdurdodau lleol. Yn ogystal, cyfrifwyd cyfran y babanod newydd-anedig a oedd yn “blant bach dilynol” (lle’r oedd brawd neu chwaer hŷn eisoes wedi bod yn destun achos gofal) ar gyfer achosion a gychwynnwyd rhwng 2016 a 2018 (i ganiatáu cyfnod arsylwi 5 mlynedd), yn ogystal â hyd achosion gofal. Yn ogystal, darperir tystiolaeth newydd am gyfran y gwrandawiadau gorchymyn gofal interim (ICO) brys neu wrandawiadau rheoli achos ansafonol (CMH) a oedd yn ymwneud â babanod newydd-anedig (rhwng 2015 a 2018). Ystyrir canlyniadau gorchmynion cyfreithiol ar ddiwedd achosion gofal ar gyfer achosion a gwblhawyd rhwng 2012 a 2018, a threfnwyd gorchmynion cyfreithiol yn dri chategori: “wedi’u gosod i’w mabwysiadu”, “mewn gofal”, a “gyda’u rhieni/gydag aelodau’r teulu estynedig” (gweler y prif adroddiad am drafodaeth lawn ynglŷn â data gorchmynion cyfreithiol a chyfyngiadau).

Mae adroddiad llawn am y fethodoleg ar gael ym mhrif adroddiad *Mewn Gofal o’u Geni Cymru*.

4. Y prif ganfyddiadau

Nifer yr achosion a newidiadau dros amser

- Rhwng 2011 a 2018, **roedd 3,266 o blant bach** yn destun achos gofal. Roedd **plant bach yn cynrychioli 30% o'r boblogaeth plant gyffredinol a oedd yn ymwneud ag achosion gofal a.31 yng Nghymru** yn ystod y cyfnod hwn.

- **Dros amser, mae mwy o achosion gofal sy'n ymwneud â phlant bach wedi cael eu cychwyn ar gyfer babanod newydd-anedig yng Nghymru**, er nad yw'r duedd yn llinol. Yn 2011, roedd 40% o'r holl blant bach a ddaeth gerbron y llysoedd mewn achosion a.31 wedi gwneud hynny yn ystod y pythefnos cyntaf ar ôl geni. Arhosodd y gyfran hon yn gymharol sefydlog tan 2015, ac yna dechreuodd godi, gan gyrraedd 52% yn 2018. Roedd achosion **babanod newydd-anedig yn y system cyfiawnder teuluol yn cynrychioli cyfran sylweddol o'r holl achosion gofal a gychwynnwyd ar gyfer plant bach** yng Nghymru.

- Yn 2011, am bob 10,000 o enedigaethau byw yng Nghymru, daeth 43 o fabanod newydd-anedig yn destun achos gofal o fewn pythefnos cyntaf geni. Arhosodd y gyfradd mynychder yn eithaf sefydlog tan 2015, sef tua 40 o achosion fesul 10,000 o enedigaethau byw, yna cynyddodd yn gyflym, ac roedd wedi mwy na dyblu i **83 o achosion fesul 10,000 o enedigaethau byw yn 2018**.

- Yn gyffredinol, mae'r darlun o gyfran uchel a chynyddol o achosion plant bach a gychwynnir yn agos at eni yn debyg yng Nghymru a Lloegr. Fodd bynnag, **mae'r gyfradd mynychder (nifer yr achosion fesul 10,000 o enedigaethau byw) yn uwch yng Nghymru nag yn Lloegr.**

Amrywiadau yn ôl ardal llys

- Roedd **gwahaniaethau o ran cyfraddau achosion gofal a gychwynnwyd ar gyfer babanod newydd-anedig ar draws y tair ardal Barnwr Teulu Dynodedig (DFJ) yng Nghymru.** Yn seiliedig ar gyfradd gyffredinol (ar gyfer y cyfnod o 2011 i 2018), cofnododd **ardal DFJ Abertawe a De-orllewin Cymru** y gyfradd mynychder uchaf, sef 64 o achosion gofal yn ymwneud â babanod newydd-anedig fesul 10,000 o enedigaethau byw yn y boblogaeth gyffredinol. Roedd gan **ardal DFJ Caerdydd a De-ddwyrain Cymru** ac **ardal DFJ Gogledd Cymru** gyfraddau cyffredinol is, sef 47 fesul 10,000, a 45 fesul 10,000, yn ôl eu trefn.

- Gwelodd y tair ardal DFJ gynnydd cyffredinol mewn cyfraddau mynychder yn ystod y cyfnod (2011 i 2018), er bod y tueddiadau'n amrywio, ac mae'n ymddangos bod

cyfraddau mynychder rhwng y tair ardal DFJ yn cydgyfeirio yn ystod y blynyddoedd mwy diweddar.

- Rhwng 2015 a 2016, **cofnododd y tair ardal DFJ gynnydd amlwg mewn achosion babanod newydd-anedig**, y mae angen ymchwilio iddo ymhellach.

Amrywiadau ar lefel awdurdod lleol

- Gwyrodd lleiafrif o awdurdodau lleol yn sylweddol oddi wrth y gyfradd mynychder genedlaethol o 52 o achosion babanod newydd-anedig fesul 10,000 o enedigaethau byw. Fodd bynnag, **roedd amrediad y gyfradd ar gyfer allanolion rhwng 32 a 100 o achosion babanod newydd-anedig fesul 10,000 o enedigaethau byw.**

- Yn **ardal DFJ Gogledd Cymru** ac **ardal DFJ Caerdydd a De-ddwyrain Cymru**, **nid oedd cyfraddau awdurdod lleol wedi gwyro llawer** oddi wrth gyfartaledd yr ardal.

- Fodd bynnag, **yn ardal DFJ Abertawe a De-orllewin Cymru, roedd nifer o awdurdodau lleol a oedd yn allanolion isel ac uchel**, y tu allan i ffiniau disgwyliedig cyfradd mynychder gyfartalog yr ardal ar gyfer babanod newydd-anedig y cychwynnwyd achos gofal ar eu cyfer.

Nodweddion achosion

“Plant bach dilynol”

- Rhwng 2016 a 2018, **roedd 49% o fabanod newydd-anedig yn “blant bach dilynol”**; hynny yw, roedd eu mamau eisoes wedi ymddangos mewn achos llys yn ymwneud â brawd neu chwaer hŷn.

- Yn seiliedig ar gyfnod arsylwi 5 mlynedd, **roedd 51% o fabanod newydd-anedig yn gysylltiedig â mamau nad oeddent wedi ymddangos mewn achos gofal yn flaenorol**.

Gwrandawiadau ICO brys a gwrandawiadau rheoli achos ansafonol

- Mae babanod newydd-anedig yn fwy tebygol o fod yn destun gwrandawiadau ICO brys a gwrandawiadau rheoli achos ansafonol na phlant bach hŷn, a phlant mewn unrhyw gategori oed arall.

- **Cofnodwyd CMH ansafonol neu wrandawiad ICO brys ar gyfer 61% o fabanod newydd-anedig rhwng 2015 a 2018,** o gymharu â 37% o blant bach hŷn a 36% o'r holl blant 12 mis oed a hŷn. **Cafodd 52% o'r babanod newydd-anedig wrandawiad brys o fewn 7 diwrnod o'r cais gofal yn ystod y cyfnod hwn.**

Hyd achosion

- Rhwng 2012 a 2018, **cwblhawyd 52% o achosion plant bach o fewn 26 wythnos**.
- Bu **tuedd gyffredinol tuag at achosion gofal byrrach ar gyfer yr holl blant bach**. Yn 2012, dim ond 12% o achosion yn ymwneud â phlant bach a gwblhawyd o fewn 26 wythnos (sef y fframwaith statudol a gyflwynwyd yn 2014), tra bod y ganran wedi codi i 70% yn 2017, gan ostwng ychydig i 62% yn 2018.

Gorchmynion Cyfreithiol Terfynol

- Yn 2012, roedd y gyfran fwyaf o fabanod newydd-anedig (50%) "wedi'u gosod i'w mabwysiadu" ar ddiwedd achos. Fodd bynnag, **bu gostyngiad yng nghyfran y babanod newydd-anedig "a osodwyd i'w mabwysiadu"** dros amser, gyda 24% yn unig o fabanod newydd-anedig yn perthyn i'r categori hwn ar ddiwedd achos gofal yn 2018.
- Mae gostyngiad yn y defnydd o orchmynion yn y categori "gyda'u rhieni/gydag aelodau'r teulu estynedig" ac "wedi'u gosod i'w mabwysiadu" yn amlwg ar draws pob categori oed plant bach.
- Yn 2012, roedd 29% o fabanod newydd-anedig yn destun gorchmynion gofal ar ddiwedd achos gofal ("mewn gofal"). Fodd bynnag, erbyn 2018, **roedd 64% o fabanod newydd-anedig yn destun gorchmynion gofal ar ddiwedd achos.** Gan nad yw Cafcass Cymru yn cofnodi data am leoliadau ar hyn o bryd, nid oes modd gwybod faint o'r babanod hyn oedd yn byw gyda gofalwyr maeth nad ydynt yn berthynas, gyda gofalwyr sy'n berthynas, neu gartref gyda'u rhieni biolegol.
- **Mae'r llysoedd teulu yn gwneud llai o ddefnydd o lawer o'r ystod o orchmynion sydd ar gael o dan Ddeddf Plant 1989, ar gyfer babanod newydd-anedig a phlant bach, dros amser.** Mae'r cynnydd amlwg mewn babanod newydd-anedig ac, yn wir, pob categori oed arall o blant bach, sy'n destun gorchymyn gofal ar ddiwedd achos gofal yn annisgwyl ac mae angen ymchwilio iddo ymhellach.

- **Gwnaed gorchymyn goruchwylio ar gyfer 4% yn unig o fabanod newydd-anedig** ar ddiwedd achos rhwng 2012 a 2018. Mae'r defnydd o orchmynion goruchwylio yn arbennig o isel ar gyfer pob categori oed plant bach.

- Mae **gwahaniaeth amlwg ym mhatrwm y gorchmynion cyfreithiol a gofnodir ar gyfer plant bach yng Nghymru a Lloegr**, oherwydd gwneir llai o ddefnydd o lawer o orchmynion gofal ar gyfer plant bach ar ddiwedd achos gofal yn Lloegr.

5. Trafodaeth

Mae'r adroddiad hwn yn darparu tystiolaeth empirig newydd ynglŷn â phlant bach a babanod newydd-anedig yn y system cyfiawnder teuluol, yn seiliedig ar ddadansoddi data lefel poblogaeth a gasglwyd gan Cafcass Cymru.

Nifer amseriad a natur frys

Rhwng 2011 a 2018, roedd plant bach (iau na blwydd oed) yn cynrychioli 30% o'r boblogaeth gyffredinol plant sy'n ymwneud ag achosion gofal a.31 yng Nghymru, sef y categori mwyaf o blant, o bell ffordd, o'i rannu'n gategorïau oed un flwyddyn. O ran yr achosion gofal hyn sy'n ymwneud â phlant bach, cychwynnir cyfran uchel ohonynt yn ystod wythnosau cyntaf bywyd, ac mae **achosion babanod newydd-anedig yn cynyddu yn erbyn pob mesur, sy'n debyg i'r sefyllfa yn Lloegr.** Yn ogystal, mae mwy o fabanod newydd-anedig yn destun gwrandawiadau ICO brys neu wrandawiadau rheoli achos ansafonol nag unrhyw grŵp arall o blant bach neu blant hŷn. O ystyried y dystiolaeth empirig newydd hon, mae angen mwy o bwyslais mewn polisi ac ymarfer ar feichiogrwydd fel cyfnod hollbwysig ar gyfer asesu, cynorthwyo a newid.

Plant bach dilynol

Rhwng 2016 a 2018, **roedd 49% o fabanod newydd-anedig yn "blant bach dilynol"; hynny yw, roedd eu mam eisoes wedi ymddangos mewn achos gofal yn ymwneud â brawd neu chwaer hŷn.** Mae hyn yn cefnogi'n gryf fuddsoddiad Llywodraeth Cymru yn y fenter Adlewyrchu.[1] Nod y rhaglen hon yw lleihau ymddangosiadau ailadroddus gan rieni mewn achosion gofal a nifer y "plant bach dilynol".

Argymhelliad 1: O ystyried y prinder tystiolaeth empirig sydd ar gael i lywio ymyrraeth gynnar iawn mewn bywydau babanod newydd-anedig, byddai'n fuddiol iawn adolygu ffeiliau achos sampl gynrychioliadol o achosion gofal a gychwynnwyd ar gyfer babanod newydd-anedig. Nod yr adolygiad fyddai canfod heriau, yn ogystal ag enghreifftiau o arfer da, gan ganolbwyntio ar ansawdd a chynnwys asesiadau, cymorth a chynllunio cyn-geni, rheoli achosion gofal a chadernid trefniadau sefydlogrwydd.

Amrywiadau rhwng ardaloedd llys ac awdurdodau lleol

Mae **gwahaniaethau rhanbarthol amlwg yn y cyfraddau yr oedd plant bach a babanod newydd-anedig yn destun achosion gofal ar draws y tair ardal Barnwr Teulu Dynodedig (DFJ) yng Nghymru.** Mae'n debygol iawn bod amddifadedd yn cyfrif am gyfran,

[1] Roberts, *et al.* (2018) *Evaluation of Reflect in Gwent: Final Report*. Caerdydd: CASCADE. Ar gael yn: https://sites.cardiff.ac.uk/cascade/our-projects/reflect/

o leiaf, o'r amrywiant a adroddwyd gennym. Fodd bynnag, mae ffactorau eraill yn debygol o fod yn berthnasol hefyd, gan gynnwys ymarfer proffesiynol, y gwasanaethau ataliol sydd ar gael, a gweithredu arweiniad cyn-geni.

Argymhelliad 2: Bydd y rhaglen ymchwil a gynhaliwyd gan Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yn rhoi dealltwriaeth o amddifadedd a'r galw am ofal. Trwy drafod ar y cyd â rhanddeiliaid, nod y dystiolaeth empirig hon yw galluogi gwasanaethau i ymateb i anghenion lleol.

Defnydd o orchmynion cyfreithiol

Mae patrwm y defnydd o orchmynion cyfreithiol yng Nghymru dros amser yn arbennig o nodedig. Mae'n ymddangos bod **newid amlwg mewn ymarfer** o ran y gorchmynion cyfreithiol a wnaed ar gyfer y ddau gategori plant ifanc iawn sy'n ymddangos **yn anghydnaws ag ethos Deddf Plant 1989, sy'n darparu fframwaith cyfreithiol eglur ar gyfer defnyddio ystod eang o orchmynion**. Yn 2012, gwnaed gorchmynion gofal mewn 29% o achosion babanod newydd-anedig, ond erbyn 2018 roedd y ffigur hwn wedi cynyddu'n sylweddol i 67%, gyda gostyngiad cysylltiedig yn y defnydd o orchmynion eraill. Fel y crybwyllwyd yn gynharach, nid yw data Cafcass yn darparu gwybodaeth am leoliadau plant ar hyn o bryd, a gallai plant sy'n destun gorchymyn gofal gael eu lleoli gyda gofalwyr maeth nad ydynt yn berthynas, gyda gofalwyr sy'n berthynas, neu gartref gyda'u rhieni biolegol.

O gymharu â'r astudiaeth *Mewn Gofal o'u Geni Lloegr*, mae'n ymddangos bod tueddiadau gwahanol iawn o ran defnyddio gorchmynion cyfreithiol ar gyfer babanod newydd-anedig a phlant bach ar ddiwedd achosion. Yn Lloegr, bu gostyngiad hefyd yn nifer y plant sy'n cael eu lleoli i'w mabwysiadu, ond, yn wahanol i Gymru, bu cynnydd yn y defnydd o warcheidwaeth arbennig.

Mae'r dystiolaeth newydd yr adroddir arni yma ynglŷn â phatrwm gorchmynion cyfreithiol ar gyfer babanod newydd-anedig a'r boblogaeth ehangach o blant bach yn awgrymu bod angen dadansoddi arferion yng Nghymru ymhellach mewn perthynas â chynyddu'r defnydd o orchmynion gofal, ailuno a lleoli gyda'r teulu.

Argymhelliad 3: Mewn ymgynghoriad â gweithwyr proffesiynol, bydd gwaith Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield yn gwella'r ddealltwriaeth o'r rhesymau wrth wraidd y patrwm newidiol o orchmynion cyfreithiol ar gyfer babanod newydd-anedig a phlant bach ar ddiwedd achosion, lleoliadau plant a chyfeiriadau yn y dyfodol.

Lledaenu arfer da sy'n dod i'r amlwg

Mae arferion newydd ac arloesol yn dod i'r amlwg yng Nghymru. Mae angen disgrifio a gwerthuso mentrau sy'n dod i'r amlwg yn systematig fel y gellir lledaenu arfer da yn gyfartal ar draws gwahanol rannau o Gymru ac ymhellach i ffwrdd.

6. Casgliadau

Mae'r adroddiad hwn wedi dechrau datblygu tystiolaeth ynglŷn â'r plant ieuengaf oll mewn achosion gofal yng Nghymru. Yn ogystal, dyma'r adroddiad cyntaf i gymharu'r grŵp hwn o blant rhwng Cymru a Lloegr. Mae'n hollbwysig deall effaith y system cyfiawnder teuluol ar fabanod newydd-anedig a phlant bach, oherwydd gallai'r penderfyniadau a wneir ynglŷn â'r plant hyn naill ai datrys pryderon diogelu a chyflawni sefydlogrwydd, neu arwain at gysylltiad hir iawn â gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'r tîm ymchwil wedi defnyddio data gweinyddol gwerthfawr a ddarparwyd gan y Gwasanaeth Cynghori a Chynorthwyo Llys i Blant a Theuluoedd yng Nghymru (Cafcass Cymru). Wrth arloesi ystadegau newydd ar gyfer Cymru, nod yr awduron yw cysylltu gwaith ymchwil yn agosach â'r pwyslais a geir mewn polisi ar ymyrraeth gynnar effeithiol mewn bywydau plant bach er mwyn osgoi niwed datblygiadol. Mae angen i gydweithwyr polisi ac ymarfer yng Nghymru gael darlun cyfoethog ac wedi'i wahaniaethu o blant bach a'u teuluoedd yn y system cyfiawnder teuluol a thu hwnt er mwyn gwneud y penderfyniadau gorau sydd wedi'u llywio gan dystiolaeth.

7. Cydnabyddiaethau

Hoffai’r awduron ddiolch i Lisa Harker yn Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield; Nigel Brown, Matthew Pinnell, Matthew Wright a Lee Gerrard yn Cafcass Cymru; Sally-Ann Jenkins, Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, Casnewydd; Sarah Lowe a Craiger Solomons, yr Uned Data Ymchwil Gweinyddol – Cymru, Llywodraeth Cymru; a Dr Martin Elliott, Cascade, Prifysgol Caerdydd, am eu cymorth gyda’r prosiect hwn. Mae’r gwaith hwn hefyd yn ychwanegu at *Mewn Gofal o’u Geni Lloegr* (Broadhurst et al., 2018), felly cydnabyddwn gyfraniad deallusol awduron yr adroddiad cynharach. Yn ogystal, hoffem ddiolch i’n hadolygwyr allanol am eu sylwadau ar fersiynau o’r adroddiad hwn. Mae’r cyngor gan ein hadolygwyr allanol wedi bod yn ddefnyddiol iawn wrth sicrhau bod yr adroddiad hwn yn hygyrch i ystod o randdeiliaid. Diolch hefyd i Chris Millan ym Mhrifysgol Caerhirfryn am gymorth prosiect rhagorol.